

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кредитно-економічний факультет

(повна назва факультету)

Кафедра банківської справи

(повна назва кафедри)

Допустити до захисту

Завідувач кафедри_

(підпис)

д.е.н., професор Кузнєцова Л.В.

“ ”

2018 року

Дипломна робота

на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня магістра

(освітньо-кваліфікаційний рівень)

з теми «УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ БАНКУ»

**Виконала: студентка_6_ курсу, групи_3_
спеціальності 072 «Фінанси,
банківська справа та страхування»,
спеціалізація «Банківська справа» _**

(шифр і назва спеціальності)

_ Маленкова Крістіна Миколаївна_

(прізвище та ініціали)

Керівник канд. екон. наук, доцент

Тарасевич Наталія Вадимівна_

(прізвище та ініціали)

Рецензент

(прізвище та ініціали)

ОДЕСА - 2018 року

АНОТАЦІЯ

Предметом дослідження є методичне та організаційне забезпечення процесів управління ліквідністю банку.

Об'єктом дослідження є процес управління ліквідністю банківської установи.

Мета дипломної роботи полягає у дослідженні процесу управління ліквідністю банку та пропозиція напрямків його удосконалення.

Завданнями роботи є: визначення сутності понять ліквідності та трансформації; визначення сутності трансформації різних за стабільністю ресурсів та розрахунок їх величини; виявлення факторів впливу на банківську ліквідність; оцінка діючої системи нормативів та додаткових показників ліквідності; визначення елементів управління ліквідністю банку; розробка напрямків покращення використання трансформаційних властивостей ресурсів.

За результатами дослідження сформульовані пропозиції щодо удосконалення процесу управління ліквідністю банку.

Одержані результати можуть бути використані у практичній діяльності менеджменту банків при здійсненні активних операцій.

Рік виконання дипломної роботи: 2018 рік.

Рік захисту роботи: 2018 рік.

Ключові слова: ліквідність банку, ліквідність балансу, трансформація, фінансові ресурси, ризик трансформації, несбалансованість, нормативи ліквідності.

Дипломна робота містить 84 сторінок, 18 таблиць, список літератури з 60 найменувань, 2 додатка.

SUMMARY

The subject of the study is the methodological and organizational provision of liquidity management processes of the bank.

The object of research is the process of managing the liquidity of the banking institution.

The purpose of the thesis is to study the liquidity management process of the bank and offer directions for its improvement.

The tasks of the work are: definition of the essence of concepts of liquidity and transformation; definition of the essence of the transformation of different for the stability of resources and the calculation of their magnitude; Identification of factors influencing bank liquidity; assessment of the current system of norms and additional indicators of liquidity; definition of elements of liquidity management of the bank; development of directions for improving the use of transformational properties of resources.

According to the results of the study, proposals were made to improve the liquidity management process of the bank.

The obtained results can be used in practical activity of management of banks in the course of active operations.

Year of completion of the thesis: 2018 year.

Year of protection of work: 2018 year.

Key words: liquidity of the bank, liquidity of the balance sheet, transformation, financial resources, risk of transformation, unbalance, norms of liquidity.

Thesis contains 84 pages, 18 tables, a list of literature of 60 titles, and 2 annexes.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ БАНКУ.....	5
1.1. Теоретичні основи поняття та змісту ліквідності.....	5
1.2. Фактори, що впливають на ліквідність банку та визначення розриву ліквідності.....	14
1.3. Сутність управління ліквідністю та необхідність трансформації в банківській діяльності.....	20
Висновки до першого розділу.....	28
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНИХ АСПЕКТІВ УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ БАНКІВ.....	29
2.1. Оцінка ліквідності вітчизняних банків.....	29
2.2. Дослідження банківської ліквідності за матеріалами ПАТ «Восток».....	38
2.3. Аналіз показників ліквідності за матеріалами ПАТ «Восток»	48
Висновки до другого розділу.....	56
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ ОПТИМІЗАЦІЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ БАНКУ.....	57
3.1. Моделювання ресурсної ліквідності зобов'язань банку.....	57
3.2. Проблеми управління ліквідністю банків та напрямки ефективного використання трансформації ресурсів.....	65
Висновки до третього розділу.....	75
ВИСНОВКИ.....	76
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	79
ДОДАТКИ.....	84

ВСТУП

Актуальність дослідження полягає у тому, що на даний момент банки використовують трансформацію ресурсів для того, щоби здійснювати активні операції з меншими витратами, проте, чітко не усвідомлюють процесів, що відбуваються. Недостатність досліджень з цієї тематики зумовлює те, що менеджмент банку використовують дану властивість ресурсів, не маючи при цьому теоретичного обґрунтування. А тому, дослідження даних процесів і виявлення їх сутності є необхідним завданням, що надасть можливість більш зважено підходити до вкладень банку, створить умови для оцінки ресурсних ризиків трансформації, що відобразиться на покращенні збалансованості активів та пасивів банку та дасть можливість уникнути виникнення серйозних проблем з ліквідністю банків у майбутньому. Якщо враховувати дані питання, то трансформація не буде на стільки ризикованою для банків, а економіка в цілому отримає від цього позитивний ефект, оскільки буде досягнуто більшої ефективності використання залучених банківських коштів та буде своєчасно задовольнятися попит на кредитні ресурси.

Слід відмітити, що в сучасній вітчизняній літературі багато економістів Мамонова І. Д., Васильєв А.М., Варган С. А., Мочерний С. В. поняття «банківської ліквідності» визначають одномірно та однозначно. Разом з тим, існує ряд авторів Міщенко В. І., Стельмах В. С., які визначають банківську ліквідність як складну систему, яка складається з певних взаємопов'язаних між собою елементів і має різні рівні.

Мета дипломної роботи полягає у дослідженні процесу управління ліквідністю банку та пропозиція напрямків його удосконалення.

Завданнями роботи є:

- визначення сутності понять ліквідності та трансформації;
- визначення сутності трансформації різних за стабільністю ресурсів та розрахунок їх величини;

- виявлення факторів впливу на банківську ліквідність;
- оцінка діючої системи нормативів та додаткових показників ліквідності;
- визначення елементів управління ліквідністю банку;
- розробка напрямків покращення використання трансформаційних властивостей ресурсів.

Предметом дослідження є методичне та організаційне забезпечення процесів управління ліквідністю банку.

Об'єктом дослідження є процес управління ліквідністю банківської установи.

Методами дослідження, що використовуються у даній дипломній роботі є: метод дедукції, аналізу, математично-статистичний метод, метод порівняння та аналогій, метод групувань, метод графічного аналізу, конкретизація, тощо.

Наукова новизна: набули подальшого розвитку теоретичні основи організації процесу управління ліквідністю банку; розроблено модель впливу факторів на показник загальної ліквідності; обґрунтовано комплекс рекомендацій з метою формування ефективної системи управління ліквідністю банку.

Інформаційна база дослідження. Теоретичну базу дослідження склали сформульовані у фундаментальних монографічних роботах вітчизняних, зарубіжних авторів, у наукових статтях, у провідних економічних журналах методологічні й теоретичні положення по різних аспектах банківської ліквідності, включаючи досягнення її оптимального рівня, і з питань виявлення, аналізу й оцінки факторів впливу на ліквідність банківської установи.

ВИСНОВКИ

У даному розділі дипломної роботи було проведено теоретичне обґрунтування питань, які стосуються проблематики ліквідності. В процесі аналізу різних точок зору, визначено поняття ліквідності. Підхід до визначення терміну у зарубіжних та вітчизняних авторів різний. Закордонні автори трактують ліквідність широко, розглядаючи її як зі сторони активних, так і пасивних операцій, при цьому враховуючи вартість залучення ресурсів, а в підсумку – ототожнюють ліквідність з надійністю банку, його іміджем. Вітчизняні ж автори розглядають ліквідність дещо вузько, наголошуючи на можливості виконання зобов'язань за пасивами. А якщо і розглядають її як можливість задовольнити і пасивні, і активні операції, то рідко враховують вартість і швидкість залучення коштів. Такі концептуальні відмінності пов'язані із недостатністю досліджень із цієї проблематики і накопиченого досвіду.

Щодо питання трансформації банківських ресурсів, то це питання на даний час взагалі мало досліджується вченими. Багато науковців цієї проблематики лише поверхнево, не пропонують чіткого математичного апарату оцінки рівня трансформації, можливості її використання та пропозицій щодо ефективного застосування при здійсненні активних операцій. Залишається не до кінця вирішеним питання щодо сутності трансформації як явища.

Таким чином, можна відзначити, що управління ліквідністю банку - це комплексний процес використання різних інструментів, які доповнюють один одного і формують середовище, яке сприяє покращенню стану ліквідності усієї сукупності фінансових інструментів банку. Цільова функція управління ліквідністю комерційним банком полягає в максимізації прибутку при обов'язковому дотриманні встановлюваних економічних нормативів та дотриманню додаткових показників, встановлених самим банком.

В процесі дослідження було з'ясовано, що діяльність кожного банку супроводжується використанням трансформації ресурсів, внаслідок чого виникає багато ризиків – ліквідності та ресурсних ризиків.

Можна відмітити, що з точки зору ліквідності банківської системи відбулися зміни у напрямку зростання ліквідності банків за рахунок збільшення частки високоліквідних активів, що позбавляє вітчизняні банки можливості отримувати додаткові доходи, але забезпечують можливістю мати наявні кошти для покриття своїх зобов'язань. При цьому низько ліквідні та неліквідні активи відносно стабільні впродовж досліджуваного періоду.

Рівень трансформації ПАТ «Банк Восток» склав 62,4%. Така значна величина пояснюється тим, що в умовах невизначеності економічної ситуації банки залучають кошти клієнтів переважно на депозити до запитання, і за рахунок трансформації нестабільних коштів – фінансують строкові вкладення у кредити та цінні папери. При цьому ПАТ «Банк Восток» особливу увагу приділяють підтриманню високого рівня ліквідності шляхом дотримання нормативних показників ліквідності, а тому, відбувається збільшення резервів первинної та вторинної ліквідності.

Банк має значну кумулятивну невідповідність строків активів та зобов'язань строком до запитання та до 3 місяців. Ця невідповідність ліквідності виникає внаслідок того, що важливим джерелом фінансування Банку були кошти клієнтів та міжбанківські депозити до запитання.

Слід зазначити, що зважаючи на прояв кризових явищ в економіці та банківській системі в цілому, банки почали більш прискіпливо ставитися до забезпечення себе ліквідними активами, недопущення великих розривів ліквідності, формуванні збалансованості активів та пасивів.

Необхідно зауважити, що сама по собі трансформація є невід'ємним процесом у банківській діяльності банків багатьох країн світу. Проте в Україні практика менеджменту банків не має достатнього досвіду з аналізу

трансформації банківських ресурсів – цьому питанню не надається достатньо уваги. Більше того, в економічній науці нашої країни питання трансформації, як уже було сказано у першому розділі, досліджувалися недостатньо для того, щоби можна було розробити єдину теорію з управлінням нею. Оцінці ресурсних ризиків, порівняно з ризиками, що виникають при активних операціях, відведено надзвичайно малу роль, хоча наслідки при ресурсних ризиках не менш вразливі для банку, ніж при наслідках, викликаних ризиками активних вкладень. А це, в свою чергу, викликає труднощі у правильній оцінці банками ресурсних ризиків, що несе в собі трансформація, і як наслідок – неможливість розробити практичні рекомендації менеджменту банку для комплексного управління ресурсами і активами з метою мінімізації втрат та збереження відповідного рівню ліквідності та стабільності банку.

Комплексна оптимізаційна модель управління ліквідністю банку дозволяє вирішити наступні завдання:

- визначення оптимальної структури активів і пасивів банку, що сприятиме максимізації дохідності і одночасно враховує ризиковість активів;
- вирішення питання щодо залучення нового виду пасивів чи розміщення наявних ресурсів в певний вид активу;
- оперативне планування банківської діяльності та оцінка якості управління активами і пасивами.

Отже, кожний банк повинний самостійно забезпечувати підтримку своєї ліквідності на заданому рівні на основі аналізу її стану та результатів моделювання, і проведення науково обґрунтованої політики в області формування фінансових ресурсів та здійснення активних кредитних операцій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про банки та банківську діяльність», від 7.12.2000. № 2121-III - Урядовий кур'єр – 2001 - №8.
2. Постанова НБУ № 368 «Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні» від 28.08.2001 зі змінами та доповненнями.
3. Постанова НБУ № 259 «Про затвердження Положення про регулювання Національним банком України ліквідності банків України» від 30.04.2009 зі змінами та доповненнями.
4. Аналіз діяльності комерційного банку: Навчальний посібник для студентів вищих навч. закладів за спеціальністю „Банківський менеджмент” / За ред. проф. Ф. Ф. Бутинця та проф. А. М. Герасимовича. – Житомир: ПП „Рута”, 2001. – 384с.
5. Бабанов В. В., Шемпелев В. А. Новый подход к управлению ликвидностью // Банковское дело. – 2001. - №3;
6. Бабенко В., Білик О. Аналіз ефективності діяльності банківських установ на основі лінійної регресійної моделі // Вісник НБУ. – 2005. - №11. – С.60-64.
7. Багарева Е., Эпов А. Моделирование пассивной эволюции для анализа и управления финансами банка // Банковские технологии. – 2010. - № 1. – С.100–103.
8. Батракова Л. Г. Экономический анализ деятельности коммерческих банков. – М.: Логос, 1998. – 344с.
9. Васюренко О., Азаренкова Г. Матеріали, методи і моделі у сфері аналізу та управління банківською діяльністю // Вісник НБУ-2009.- №8- С.11.
10. Васюренко О. В. Современные методы управления банковскими ресурсами. – Х.: Гриф, 1997. – 392с.
11. Волошин И. В. Оценка банковских рисков: новые подходы. – К.: Эльга, Ника-Центр, 2004. – 216с.

12. Волошин И.В. Матрица фондирования минимального процентного риска. // Финансовые риски. – 2009. - №4. – С.121-124.
13. Волошин И. В. Анализ денежных потоков коммерческих банков // Оперативное управление и стратегический менеджмент в коммерческом банке. – 2008. - № 4.- С.97–102.
14. Зайцева Н. В. Оперативный анализ риска потери ликвидности в коммерческом банке // Деньги и кредит. – 2007. - № 2.- С. 8-15.
15. Зверяков М. І. Нова індустріалізація як модель економічного розвитку України: монографія / М. І. Зверяков, Л. Л. Жданова, О. С. Шараг. – Одеса: Астропринт, 2017. – 296 с.
16. Зверяков М. І. Антикризове управління фінансовою стійкістю банку в умовах економічних дисбалансів: монографія / М.І. Зверяков, О.М. Зверяков. – Одеса: ОНЕУ, 2015. – 418 с.
17. Зверяков М. І. Управління фінансовою стійкістю банків: підручник / М. І. Зверяков, В. В. Коваленко, О. С. Сергєєва. – Київ: «Центр учбової літератури», 2016. – 520 с.
18. Зражевський В. В. Принципы оптимизации управления финансовыми потоками в коммерческом банке // Банковское дело. – 2006. - № 7.- С.9-10.
19. Иванов В. В. Анализ надежности банка: Практическое пособие. – М.: Русская деловая литература, 1996. – 320с.
20. Иванов В. В. Анализ ключевых факторов эффективного управления ликвидностью банков в России // Деньги и кредит. – 2006. - № 10.- С. 25-32.
21. Івасів І. Б. Ліквідність банку в умовах маркетингоорієнтованого менеджменту // Фінанси України. – 2003. – №1. – С. 31-46.
22. Катранова Л.Г. Экономический анализ деятельности коммерческих банков: Учебник для студентов –М.:Логос, 1998 – 242с.
23. Кігель В. Р. Методи і моделі підтримки прийняття рішень у ринковій економіці: Монографія. – К.: ЦУЛ, 2003. – 202с.
24. Кириченко О., Гіленко І., Ятченко А. Банківський менеджмент: Навч. посібник. – К.: Основи, 2005. – 671с.
25. Коваленко В. В. Заощадження населення у забезпеченні ресурсного

- потенціалу банків / В. В. Коваленко // *Evropský časopis ekonomiky a managementu*. – 2019. – Vol. 5. – Issue 1. – P. 305-313.
26. Ковальчук Т. Т., Коваль М. М. Ліквідність комерційного банку: Навч. посібник. – К.: Знання, 1996. – 120с.
27. Ковбасюк М.Р. Економічний аналіз діяльності комерційних банків і підприємств / Навчальний посібник. – К. Видавничий дім «Скарби», 2001.- 336с.
28. Конюховский П. В. Микроэкономическое моделирование банковской деятельности. – СПб: Питер, 2001. – 224с.
29. Корнієнко Т. Стратегічне управління активами та пасивами комерційного банку в умовах перехідної економіки // *Вісник НБУ*. – 2001. - № 10. – С.14–17.
30. Косова Т.Д. Аналіз банківської діяльності: Навчальний посібник. - К.: Донецький держ. ун-т. Центр учбової літератури, 2008. – 486с.
31. Кочетков В. М. Забезпечення фінансової стійкості сучасного комерційного банку: теоретико-методологічні аспекти: Монографія. – К.: КНЕУ, 2001. – 238с.
32. Ліквідність банку: окремі аспекти управління та світовий досвід регулювання і нагляду: Науково-аналітичні матеріали. Вип. 11 / В.С. Стельмах, В.І. Міщенко, В.В. Крилова, Р.М. Набок, О.Г. Приходько, Н.В. Грищук. – К.: Національний банк України. Центр наукових досліджень. – 2008. – 220с.
33. Линдер Н. Непрерывная модель управления денежными потоками банка // *Финансовые риски*. – 2008. - № 3. – С.107–111.
34. Лис І. Удосконалення управління ліквідністю банку в умовах світової фінансової кризи // *Банківська справа*. – 2009. - №4. – С.19-26.
35. Лунин В.Г. Комплексная система управления банком // *Банковское дело*. – 2010, №7 – С.6-8.
36. Молчанов О.В. Теоретичні підходи до управління ліквідністю сучасних банків // *Формування ринкових відносин в Україні. Збірник наукових праць*. – 2006. – № 10. – С.48-51.
37. Наріжа Н.В. Організація управління ризиком ліквідності // *Формування ринкових відносин в Україні. Збірник наукових праць*. – 2008. - №5. – С.65-

70.

38. Неволіна Е. В. Понятіе банківської ліквідності // Деньги и кредит. – 1999. – № 7;
39. Нестеренко О. Б. Надійність комерційного банку и фактори, її визначають // Деньги и кредит. – 2001. – №10. – С. 21-31.
40. Нікітін А. В. Ситуаційне моделювання банківської діяльності: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2003. – 153 с.
41. Основні принципи ефективного банківського нагляду. Базельський комітет з банківського нагляду, жовтень 2009 р. www.bis.org;
42. Панова Г. С. Аналіз фінансового стану комерційного банку. – М.: Финансы и статистика, 1996. – 272с.
43. Парасій-Вергуненко І. М. Аналіз банківської діяльності: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. – К.: КНЕУ, 2003. – 347с.
44. Петриченко Л. Ю. Проблеми фінансової стійкості комерційних банків // Вчені записки. Ін-т економіки і права „КРОК” / Відп. ред. І. Ф. Радіонова. – К., 2001. – Вип. 5.
45. Поморина М. А. О некоторых подходах к управлению банковской ликвидностью // Банковское дело. – 2010. – № 9. – С.5–11.
46. Практикум з оцінки ризику ліквідності та ринкових ризиків у банку. Матеріали семінару, проведеного фірмою «Екстра Консалтинг» у м. Києві 21 вересня 2007 року, доповідач Карчева Г.Т.
47. Принципи ефективного управління ліквідністю в банківських установах. Базельський комітет з питань банківського нагляду, лютий 2000 р., www.bis.org;
48. Примостка Л. О. Управління активами і пасивами комерційного банку // Вісник НБУ. – 2001. – №2. – С.39–43.
49. Прокопенко І. Ф., Гагін В. І, Соляр В. В., Маслов С. І. Основи банківської справи: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 410с.
50. Раєвський К., Раєвська Т. Методичні рекомендації щодо економічного аналізу діяльності комерційних банків // Вісник НБУ. – 1999 - №4 – С.35-39.
51. Сало І.В., Крик лій О.А. Фінансовий менеджмент у банку : Навчальний посібник. – Суми.: Університетська книга, 2007. – 314с.

52. Сапрунович Е. Управление риском ликвидности // Банковское дело. – 2002. – №7. – С.17-26.
53. Серпенінова Ю.С. Побудова фінансового механізму управління ліквідністю банку // Актуальні проблеми економіки. Науково-економічний журнал. – 2009. - №2. – С.150-167.
54. Складові процесу управління ліквідністю банку // Вісник НБУ. – 2008. - №6. – С. 25-29.
55. Тарасевич Н.В.. Фінансовий менеджмент у банках: Навчальний посібник. - Одеса .: Університетська книга, 2009. – 182с.
56. Тиркало Р. М. Щибиволок З. І. Фінансовий аналіз комерційного банку: основні теорії, експрес-діагностика, рейтинг: Навч. посібник. – К.: Слобожанщина, 1999. – 297с.
57. Хіміч Н.О. Управління ліквідністю комерційних банків України в умовах нестабільності фінансових ринків // Регіональна економіка. Науково-практичний журнал. – 2008. - №3. – С.71-76.
58. Хміль Л.Н. Удосконалення організації оперативного управління активами, зобов'язаннями та капіталом корпоративних банків // Регіональна економіка. Науково-практичний журнал. – 2007.- №1.- С.21-22.
59. Шапкин А.С. Экономические и финансовые риски: оценка, управление, портфель инвестиций. – 5-е изд.: - М.: Изд.-торг.корпорация «Дашков и К», - 2006. – 543 с.
60. Шеремет А. Д. Финансовый анализ в коммерческом банке / А. Д. Шеремет, Г. Н. Щербакова. – М.: Финансы и статистика, 2000. – 354с.
61. Шіллер Р. І. Фінансова стійкість комерційного банку та шляхи її зміцнення. – К.: Наук. думка, 1998. – 432с.
62. Офіційний сайт Асоціації українських банків Режим доступу: [//www.aub.com.ua/](http://www.aub.com.ua/) .
- 59.Офіційний сайт Національного банку України / Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/>.
- 60.Офіційний сайт ПАТ «Банк Восток» Режим доступу: <http://bankvostok.com.ua>.